

Analiza wykorzystania kredytów preferencyjnych w gospodarstwach położonych w gminie Łobżenica

W opracowaniu przedstawiono wyniki badań dotyczące wykorzystania kredytów preferencyjnych w gospodarstwach rolniczych, położonych w gminie Łobżenica, w środkowo-wschodniej części województwa pilskiego, na granicy z woj. bydgoskim. Średnia powierzchnia gospodarstw w tej gminie jest zbliżona do wielkości gospodarstw w woj. pilskim i wynosi 13,87 ha. Przeważający obszar gminy zajmują gleby lekkie, współczynnik bonitacji wynosi 1,01. Badaniami objęto około 10% wszystkich gospodarstw z terenu gminy Łobżenica.

Materiały do opracowania zebrane zostały w ramach analizy sprawozdań finansowych na dzień 31 grudnia 1997 r., składanych przez rolników korzystających z kredytów inwestycyjnych i dotyczą 82 gospodarstw, które na koniec 1997 r. wykazywały w źródłach pochodzenia majątku zobowiązania długoterminowe. Wybór gospodarstw rodzinnych do analizy miał charakter wyboru celowego, w którym za podstawę przyjęto fakt korzystania z kredytów długoterminowych, pochodzących z 1996 lub 1997 r.

W miarę postępującego spadku inflacji rolnicy coraz częściej korzystają z kredytów w celu finansowania działalności inwestycyjnej w gospodarstwach. Analizowany okres był pod tym względem dla rolnictwa pomyślny, z uwagi na dużą dostępność licznych linii kredytowych oraz dobrą współpracę rolników z bankami, co podkreśla także w swoich badaniach Klepacki (1997). Zdaniem A. Wosia (1985), w krajach, które mają dobrze zorganizowane i nowoczesne rolnictwo obserwuje się prawidłowość, zgodnie z którą, im bardziej wydajne, efektywne gospodarstwo, tym chętniej korzysta z kredytu. Wydaje się, że polscy rolnicy w czasie, kiedy rozpoczęły się już negocjacje z Unią Europejską, dotyczące członkostwa naszego kraju w tej organizacji, zmuszeni są do nieustannego podnoszenia efektywności gospodarstw, a korzystanie z kredytów inwestycyjnych może ten proces wydatnie przyspieszyć.

1. Czynniki produkcji w badanych gospodarstwach

Elementem różnicującym wielkość wziętych przez rolników kredytów są posiadane zasoby trzech podstawowych czynników produkcji: ziemi, pracy, kapitału.

Przeciętna powierzchnia badanych gospodarstw była o około 10 ha większa, niż wynosi średnia wielkość gospodarstwa w gminie (tab. 1). Blisko 25% gospodarstw ma powierzchnię taką samą, jak średnia powierzchnia w badanej zbiorowości. Analizowane gospodarstwa posiadają średnią jakość gleb, wskaźnik bonitacji nie odbiega od wielkości w całej gminie i wynosi około 1.

Tabela 1.
Informacje dotyczące czynników produkcji - ziemia i zatrudnienie

Powierzchnia gospodarstwa (ha)	Liczba gospodarstw w grupie	Średnia powierzchnia gospodarstwa (ha)	Wskaźnik bonitacji gleb	Liczba osób pełnozatrudnionych na 100 ha UR
≤15	24	11,2	1,00	17,27
15<x≤20	18	17,9	0,97	10,13
20<x≤30	21	24,4	1,01	9,47
30<x≤50	15	38,4	1,01	5,88
>50	4	81,3	0,96	2,96
RAZEM	82	24,4	0,99	10,9

Źródło: Opracowanie własne.

Duże zróżnicowanie dotyczy zasobów siły roboczej wyrażonych liczbą osób pełnozatrudnionych na 100 ha UR. Można zauważyć, że gospodarstwa najmniejsze dysponują największymi zasobami robocizny, ponad 17 osób pełnozatrudnionych na 100 ha UR. Niższe zasoby mają gospodarstwa z pozostałych przedziałów obszarowych. Wskaźnik ten jest odwrotnie proporcjonalny do przeciętnego obszaru gospodarstwa i dla największych wynosi niespełna 3.

Istotnym czynnikiem produkcji, wpływającym na możliwości produkcyjne przedsiębiorstwa, jest kapitał. W opracowaniu podano wielkość kapitału gospodarstw, jako sumę majątku trwałego netto określoną w bilansie zamknięcia z 31.12.1997 r. (tab. 2). Powierzchnia gospodarstwa jest ściśle związana z posiadanym kapitałem, tzn. większe gospodarstwa dysponują kapitałem o wyższej wartości. Zbiorowość badanych gospodarstw wykazuje wysoki stopień wyposażenia w majątek trwały. Wynosi on bowiem średnio 191567 zł na jedno gospodarstwo. Jest to wielkość zbliżona do zbiorowości badanej przez E. Majewskiego (1997) w ramach badań nad systemem

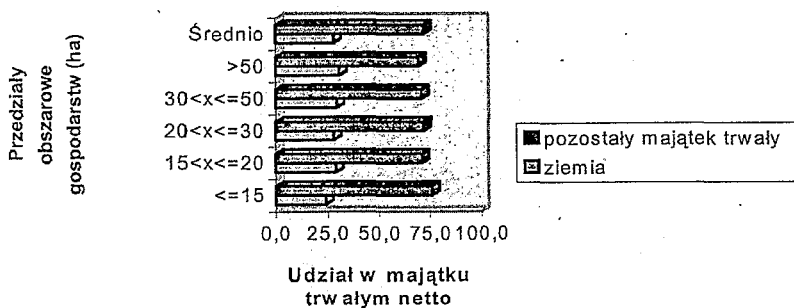
integrowanej produkcji rolniczej. Z kolei analizując kapitał przypadający na 1 ha UR, uwidacznia się wyraźnie sytuacja odwrotna. Gospodarstwa najmniejsze dysponują trzykrotnie większą wartością środków trwałych niż gospodarstwa o największej powierzchni.

Tabela 2.
Wyposażenie w środki trwałe

Powierzchnia gospodarstwa (ha)	Liczba ciągników na 100 ha UR	Majątek trwały netto razem	Majątek trwały netto na 1 ha UR	Procentowy udział ziemi w majątku trwałym netto
≤15	9,40	131764	11799	24
15<x≤20	7,20	164514	9190	29
20<x≤30	6,74	202526	8311	28
30<x≤50	5,42	275608	7182	29
>50	3,34	299430	3685	31
RAZEM	7,2	191567	7844	28

Źródło: Opracowanie własne.

Liczba ciągników na 100 ha UR kształtowała się w granicach od 3 do 9 w zależności od wielkości gospodarstwa. Największymi zasobami mechanicznej siły pociągowej dysponują rolnicy z gospodarstw o najmniejszej powierzchni. Gospodarstwa od 15 do 20 ha posiadają taką samą liczbę ciągników na 100 ha UR, jaka jest średnia wielkość tego wskaźnika w całej grupie.

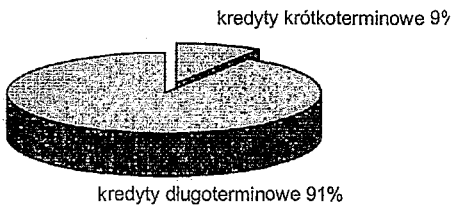

Rysunek 1.
Procentowy udział ziemi w majątku trwałym przedsiębiorstwa

Na rysunku pierwszym przedstawiono procentowy udział ziemi w majątku trwałym netto przedsiębiorstw. Jest to istotna informacja z punktu widzenia możliwości kredytowych przedsiębiorstwa. Ziemia jest chętnie przyjmowana, jako zastaw bankowy, stanowi dobre zabezpieczenie dla banku na poczet udzielanych kredytów. Wniosek ten potwierdza fakt, że w badanej zbiorowości w 75% korzystały z kredytów inwestycyjnych gospodarstwa o powierzchni przekraczającej średnią ich wielkość w gminie.

2. Poziom i rodzaje kredytów w badanej gminie

Na podstawie przeprowadzonej analizy pionowej bilansów stwierdzono, że wśród środków obcych, z których gospodarstwa korzystały w celu finansowania swej działalności, na pierwszym miejscu zdecydowanie znajdują się długoterminowe kredyty inwestycyjne. Natomiast kredyty obrotowe stanowią niespełna 10% wartości zobowiązań wykazanych w pasywach przedsiębiorstw na 31 grudnia 1997 r.

Rysunek 2.
Struktura kredytów

Duża dostępność do niskooprocentowanych kredytów inwestycyjnych, dofinansowanych ze środków budżetowych, sprawiła, że w analizowanych dwóch latach - 1996 i 1997, rolnicy chętnie korzystali z tego źródła.

Biorąc pod uwagę wiek i wykształcenie producentów rolnych należy stwierdzić, że rolnicy między 30 i 40 rokiem życia najczęściej korzystali z kredytów inwestycyjnych - 42%. W sumie rolnicy do czterdziestego roku życia stanowili 74% wszystkich kredytobiorców. Uważa się, że jest to rezultat preferencyjnych zasad

udzielania kredytów dla młodych rolników z linii „Młody rolnik”. Z tego też powodu 15% wniosków kredytowych złożyły kobiety, ponieważ nie osiągnęły nieprzekraczalnej granicy wieku uwzględnianej przy tej linii kredytowej, chociaż prowadziły gospodarstwa wraz z współmałżonkami. Jeśli natomiast uwzględnimy wykształcenie, to najbardziej dynamicznie zachowywali się w tym zakresie rolnicy z wykształceniem zawodowym. Są oni grupą najliczniejszą, która obejmuje ponad 45% kredytobiorców.

Tabela 3.

Wybrane informacje dotyczące zadłużenia gospodarstw korzystających z kredytu

Pow. gospodarstwa (ha)	Liczba gospodarstw z kredytem	Kredyty ogółem na gospodarstwo (zł)	Kredyty ogółem na 1 ha UR	Kredyty inwestycyjne ogółem na gospodarstwo (**)	Kredyty inwestycyjne na 1 ha UR	Kredyty obrotowe ogółem na gospodarstwo	Kredyty obrotowe na 1 ha UR
<=15	24	20486,8	1834,5	15702,9	1406,1	1226,5	109,8
15<x<=20	18	27810,5	1553,61	17985,7	1004,8	2033,5	113,6
20<x<=30	21	21333,3	875,445	15800,0	648,4	940,7	38,6
30<x<=50	15	40696,0	1060,47	30418,3	537,3	2931,5	76,4
>50	4	52128,0	641,457	25110,0	309,0	0,0	0,0
RAZEM	82	27551,5	1128,11	19379,6	720,1	1582,5	64,8

**) Analizie poddano kredyty inwestycyjne i obrotowe wg. bilansu zamknięcia z 31 grudnia 1997 r., zaciągnięte w latach 1996 i 1997

Źródło: Opracowanie własne.

W tabeli 3 przedstawiono wartość zobowiązań w gospodarstwach w zależności od ich powierzchni. Najbardziej zadłużone są gospodarstwa o powierzchni ponad 50 ha UR, chociaż dysponują największym majątkiem. Wskaźnik zadłużenia - liczony jako stosunek zobowiązań ogółem do wartości majątku trwałego netto - w tych gospodarstwach wykazuje wartość większą (17,4%) niż wynosi jego średnia w badanej zbiorowości (14,4%). Dane w tabeli 3 wskazują na istotne różnice w korzystaniu z kredytów gospodarstw wyodrębnionych pod względem obszarowym. Wniosek ten dotyczy zarówno kwoty kredytów w przeliczeniu na jedno gospodarstwo, gdzie widoczna jest korelacja dodatnia, jak i kwoty kredytów w przeliczeniu na 1 ha UR. Im większe gospodarstwo tym bardziej nominalnie jest zadłużone. Jednocześnie wielkość zadłużenia na 1 ha jest ujemnie skorelowana względem obszaru gospodarstwa.

W strukturze zobowiązań z lat 1996 i 1997 wyraźnie dominują kredyty przeznaczone do wspierania działalności inwestycyjnej w gospodarstwach. W gospodarstwach korzystających z kredytów mamy do czynienia z wysokim stopniem inwestycji rozwojowych E. Reisch (1995). Wydatki inwestycyjne średnio dwukrotnie przekraczają poziom amortyzacji. W gospodarstwach do 15 ha UR wskaźnik ten jest najwyższy i wynosi 2,4, natomiast w gospodarstwach powyżej 50 ha kształtuje się na poziomie 1,1. Wynika z tego, że w omawianych przedsiębiorstwach występuje rozszerzona reprodukcja majątku trwałego, gwarantująca ich rozwój.

Najwyższy poziom inwestycyjnej aktywności finansowanej przy udziale środków obcych cechuje gospodarstwa dążące do zwiększenia powierzchni UR. W tych gospodarstwach udział kredytu w wydatkach inwestycyjnych wynosi 76% (tab.4).

Tabela 4.

Wybrane informacje dotyczące zadłużenia gospodarstw - cd.

Rodzaj inwestycji	Liczba inwestycji	Wartość kredytu inwestycyjnego (zł)	Wartość inwestycji (zł)	Udział kredytu w finansowaniu inwestycji (%)	Zakładany czas spłaty kredytu (lata)
Zakup zwierząt	10	11055	14952	74	6,1
Zakup ziemi	19	12283	16188	76	5,2
Maszyny i urządzenia	37	15237	21902	70	5,2
Budynki	27	20010	32671	61	5,7
Inne	11	22257	34650	64	5,1
RAZEM	104				

Źródło: Opracowanie własne.

Bardzo wysokie było kredytowanie w gospodarstwach, które realizowały inwestycje związane z zakupem zwierząt do stada podstawowego. Jednak w tym przypadku na wielkość parametrów, opisujących ten rodzaj inwestycji w badanej zbiorowości, wpłynęły istotnie dane z jednego gospodarstwa, w którym nastąpiła zmiana kierunku produkcji zwierzęcej (krowy mleczne na bydło mięsne). Rolnik dokonał zakupu 22 jałowic rasy Limusin na kwotę 60000 zł, z czego 80% było finansowane za pomocą kredytu z linii „Młody Rolnik”. Analizowane gospodarstwa realizowały w latach 1996 - 1997 104 inwestycje, wśród których 23% stanowiły inwestycje sprzężone, tzn. gospodarstwo równolegle realizowało więcej niż jedną inwestycję. Ze względu na liczbę inwestycji, najliczniej występowały inwestycje związane z zakupem maszyn i urządzeń (37) oraz dotyczące budowy bądź

modernizacji budynków gospodarczych (27). W pozycji *inne* (tab.4) przedstawiono inwestycje, które dotyczą zakupu silosów do przechowywania ziarna, założenia sadu, a także związane z dywersyfikacją działalności w gospodarstwie rolniczym (zakup ciągników siodłowych i powiązana z tym działalność usługowa). Nie zaobserwowano istotnych różnic, jeśli chodzi o przewidywany czas spłaty preferencyjnych kredytów inwestycyjnych. Kredyty te były zaciągane najczęściej na 5 - 6 lat, z rocznym okresem karencji spłaty rat kapitałowych. Przeciętna stopa procentowa dla preferencyjnych kredytów inwestycyjnych wynosiła 7,6%. Rolnicy, dążący do zwiększenia powierzchni swoich gospodarstw, najczęściej korzystali z kredytów z linii „MR” (kredyt na utworzenie lub urządzenie gospodarstw rolnych) i „KZ” (kredyt na zakup gruntów rolnych), dla których stopa procentowa wynosiła od 5,5% do 6,13%, w zależności od wielkości stopy redyskontowej NBP w poszczególnych miesiącach analizowanego okresu.

Biorąc pod uwagę formę zabezpieczeń stosowanych przy korzystaniu z kredytu, największe znaczenie miała hipoteka. W grupie badanych gospodarstw 87% rolników wybrało tę formę zabezpieczenia. Natomiast co siódme gospodarstwo gwarantowało spłatę zaciągniętych kredytów przy udziale więcej niż jednej formy zabezpieczenia. Wśród innych zabezpieczeń kredytów stosowanych w rozliczeniach z bankami można wymienić zastaw bankowy i poręczenie, przy czym częściej występował zastaw.

Tabela 5.
Wybrane informacje dotyczące realizowanych inwestycji

Powierzchnia gospodarstwa	Rodzaj inwestycji				
	Zakup zwierząt	Zakup ziemi	Maszyny i urządzenia	Budynki	Inne
≤15	2	5	10	8	2
15<x≤20	0	4	9	7	0
20<x≤30	3	6	7	7	6
30<x≤50	4	2	9	5	3
>50	1	1	2	0	1
RAZEM	10	18	37	27	12

Źródło: Opracowanie własne.

Analizowane gospodarstwa realizowały łącznie 104 inwestycje o różnej strukturze rodzajowej. Najwięcej inwestycji dotyczyło zakupu maszyn i urządzeń (tab.5). Można zauważyć, że gospodarstwa obszarowo najmniejsze (do 20 ha UR) wykazywały największą dynamikę inwestowania w maszyny i urządzenia, w tym także

w ciągniki. Uważa się, że jest to związane z procesem zwiększania się majątku tych gospodarstw, zwłaszcza jeśli weźmie się pod uwagę wydatki na zakup ziemi. Z kolei na gospodarstwa o powierzchni powyżej 30 ha UR przypada 50% wszystkich inwestycji dotyczących zakupu zwierząt do chowu. W gospodarstwach tych zanotowano najmniej wydatków inwestycyjnych na budynki, ale właśnie one dysponują największą wartością majątku trwałego netto (tab.2). W związku z tym zwiększana obsada zwierząt przyczyni się do pełniejszego wykorzystania posiadanych zasobów majątkowych. Analizując ostatnią kolumnę w tab. 5 - *inne inwestycje*, można zauważyć, że ich liczba jest większa w gospodarstwach o powierzchni powyżej 20 ha UR. Jeśli przyjrzymy się rodzajom tych inwestycji (zakup silosów do przechowywania ziarna, sprzętu chłodzącego, samochodów transportowych), to nasuwa się wniosek, że gospodarstwa o powierzchni przekraczającej średnią powierzchnię gospodarstwa w gminie (około 14 ha UR) dążą do:

- poprawy jakości produkowanych surowców (zbiorniki schładzające mleko);
- ograniczenia strat podczas przechowywania (silosy zbożowe);
- dywersyfikacji działalności w gospodarstwie (usługi transportowe).

3. Wybrane elementy oceny finansowej i ekonomicznej gospodarstw

W gospodarce opartej na zasadach rynkowych duże znaczenie odgrywa analiza finansowa, zarówno z punktu widzenia właścicieli przedsiębiorstw jak i podmiotów działających w otoczeniu, jak banki i potencjalni inwestorzy. Zdaniem M. Dobiji (1997) odpowiednio dobrane wskaźniki pozwalają określić z dużym prawdopodobieństwem przyszły przebieg zjawisk oraz tempo pomnażania wartości w przedsiębiorstwie. Tak więc głównym celem analizy jest przygotowanie i opracowanie informacji na temat działalności przedsiębiorstwa, uzyskiwanych wyników i sytuacji ekonomicznej, stanowiących podstawę podejmowania zamierzeń inwestycyjnych oraz wytyczających kierunki rozwoju przedsiębiorstw. Według E. Tchorzewskiej (1997) syntetyczne ujęcie, pomiar rzeczywistych danych, szybka ocena sytuacji finansowej, a także możliwość porównania informacji powodują, iż analiza finansowa jest pomocna kierownictwu firmy w bieżącym i strategicznym podejmowaniu decyzji.

Płynność finansowa w badanych gospodarstwach. Aby przedsiębiorstwo mogło prawidłowo funkcjonować powinno zachowywać płynność finansową, czyli zdolność do wywiązywania się z krótkoterminowych zobowiązań. W badanych gospodarstwach do oceny płynności wybrano następujące wskaźniki:

- wskaźnik bieżącej płynności;
- wskaźnik szybki płynności;
- wskaźnik kapitału pracującego.

Tabela 6.
Wskaźniki płynności

Powierzchnia gospodarstw wg. obszarów (ha)	Wskaźnik płynności bieżącej (aktywa bieżące do zobowiązań bieżących)	Wskaźnik szybki płynności (aktywa bieżące - bez zapasów - do zobowiązań bieżących)	Wartość kapitału pracującego (różnica między aktywami bieżącymi i zobowiązaniami bieżącymi) (zł) na gospodarstwo
≤15	4,9	1,6	18608,0
15<x≤20	12,2	4,1	27125,1
20<x≤30	10,7	3,4	29191,0
30<x≤50	7,6	2,0	40570,8
>50	10,9	2,0	47921,8
RAZEM	8,8	2,7	29016,2

Źródło: Opracowanie własne.

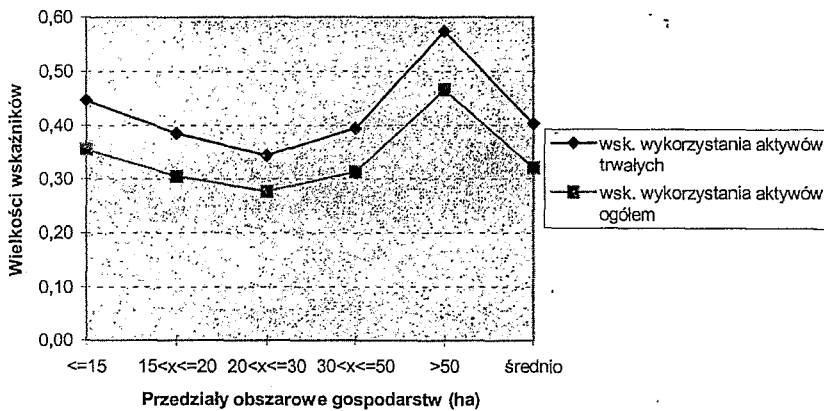
W tabeli 6 zaprezentowano wartości wskaźników dotyczących płynności finansowej. Przeprowadzona analiza dowodzi, że w gospodarstwach rolniczych prezentowane wskaźniki są na wysokim poziomie, w porównaniu do przedsiębiorstw z innych dziedzin gospodarki narodowej. Według M. Sierpińskiej (1996), zadowalający poziom wskaźnika płynności bieżącej mieści się w granicach 1,2 - 2,0, a wskaźnik szybki wynoszący 1,0 uważany jest za satysfakcjonujący. Duży wpływ na wyliczone wskaźniki ma niewątpliwie poziom zapasów w gospodarstwach. Zależność ta jest dobrze widoczna, kiedy porównamy wskaźniki płynności bieżącej i szybkiej. Należy również zaznaczyć, że prezentowana analiza opiera się na danych ze sprawozdań finansowych z końca roku kalendarzowego, a więc z okresu, kiedy w gospodarstwach rolniczych zapasy produktów roślinnych są jeszcze dość duże.

Ocena sprawności działania. Do powszechnie stosowanych wskaźników określających aktywność przedsiębiorstwa w zakresie wykorzystania zasobów majątkowych służą:

- wskaźnik wykorzystania aktywów trwałych, obliczany jako stosunek sprzedaży do aktywów trwałych netto;
- wskaźnik ogólnego wykorzystania aktywów, obliczany jako stosunek sprzedaży do aktywów ogółem.

Przedstawione wskaźniki informują, ile razy wielkość sprzedaży jest większa lub mniejsza od majątku trwałego netto i od całości majątku jednostki gospodarczej (aktywów). Określają stopień wykorzystania aktywów przedsiębiorstwa. Jednak ich wielkości mogą być oceniane w obrębie jednostek tej samej branży.

W badanej populacji gospodarstw wskaźniki dotyczące sprawności działania kształtują się na niskim poziomie (rysunek 2). Świadczy to o dużej kapitałochłonności produkcji badanych gospodarstwach.

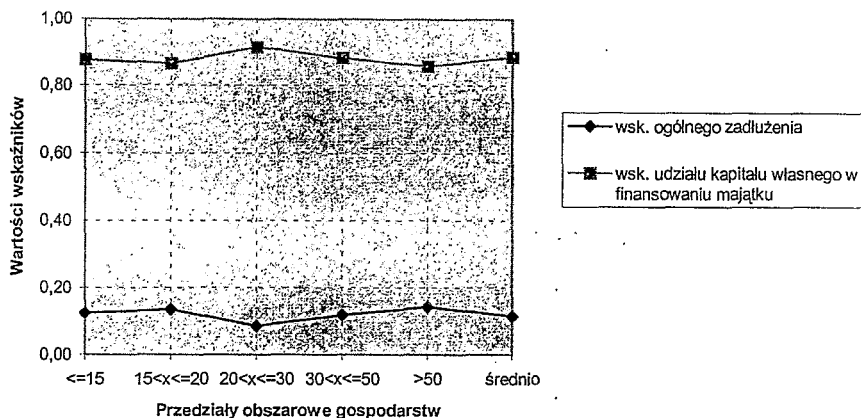

Rysunek 3. Wskaźniki dotyczące sprawności działania

Ocena stopnia wypłacalności gospodarstw. Określenie stopnia zasilania przedsiębiorstwa środkami obcymi posiada duże znaczenie przy określaniu wiarygodności kredytowej danej jednostki gospodarczej. Zastosowano wskaźniki:

- wskaźnik ogólnego zadłużenia, liczony jako wyrażona w procentach relacja całkowitego zadłużenia do aktywów;
- wskaźnik udziału kapitału własnego w finansowaniu majątku.

Wymienione wskaźniki stanowią uzupełnienie informacji podanych przy omawianiu tabeli 3.

Rysunek 3. Wskaźniki dotyczące wypłacalności gospodarstw

Wyniki obliczeń dotyczące wypłacalności gospodarstw przedstawiono na rysunku 3. Obliczony wskaźnik ogólnego zadłużenia, mieszczący się w przedziale od 0,12 do 0,14, można uznać za satysfakcjonujący, zważywszy że jego bezpieczna granica z punktu widzenia wypłacalności przedsiębiorstw kształtuje się na poziomie 0,5.

Ocena rentowności gospodarstw. Do badania rentowności analizowanych gospodarstw posłużyły następujące wskaźniki:

- wskaźnik rentowności sprzedaży;
- stopa zwrotu kapitału;
- stopa zwrotu aktywów.

Tabela 7.
Wskaźniki rentowności

Powierzchnia gospodarstw wg. obszarów	Rentowność sprzedaży (%)	Stopa zwrotu kapitału (%)	Stopa zwrotu aktywów (%)
<=15	27	11	10
15<x<=20	30	11	9
20<x<=30	31	9	9
30<x<=50	22	8	7
>50	31	17	14
RAZEM	28	10	9

Źródło: Opracowanie własne.

Dane liczbowe dotyczące kształtowania się rentowności zaprezentowano w tabeli 7. W badanych gospodarstwach udział dochodu rolniczego w wartości sprzedaży

kształtował się na zbliżonym poziomie i wynosił średnio 28%. Każda złotówka uzyskana za sprzedane produkty przynosiła od 22 do 31 groszy dochodu rolniczego. Wskaźnik *stopa zwrotu z kapitału* określa jego rentowność finansową, ponieważ pozwala ustalić, jaki procent dochodu rolniczego przypada na jedną jednostkę zainwestowanego kapitału własnego przedsiębiorstwa. W badanej zbiorowości wskaźnik ten przyjmuje dość wysokie wartości, w porównaniu do wyników badań L. Goraja, J. Kulawika (1995) (wynosi średnio 10%). Ostatni z omawianych wskaźników dotyczących rentowności - stopa zwrotu z aktywów - bywa także nazywany wskaźnikiem ekonomicznej rentowności majątku. Może więc być uznany za miarę zyskowności aktywów. Najwyższe wartości stopy zwrotu z kapitału uzyskały gospodarstwa dysponujące największą powierzchnią UR (14%). W pozostałych jednostkach wskaźnik ten kształtował się na poziomie średniej w badanej populacji.

Podsumowanie

1. Wnioski z przeprowadzonej analizy gospodarstw korzystających z kredytów preferencyjnych nie mogą być traktowane jako reprezentatywne dla wszystkich gospodarstw w kraju, czy w województwie pilskim. Celem było zaprezentowanie warunków kredytowania i czynników je determinujących na terenie gminy Łobżenica.
2. W badanej zbiorowości 75% gospodarstw, które korzystały z preferencyjnych kredytów inwestycyjnych, stanowiły gospodarstwa o powierzchni przekraczającej średnią powierzchnię gospodarstwa w gminie
3. Korzystne zmiany w systemie kredytowania rolnictwa, dostępność tanich kredytów inwestycyjnych w badanym okresie sprawiły, że w analizowanych latach 1996 i 1997, wśród zaciągniętych kredytów dominowały długoterminowe (91%) w stosunku do krótkoterminowych (9%).
4. W wyniku obowiązujących zasad dotyczących udzielania kredytów z linii „Młody Rolnik”, 74% wszystkich kredytobiorców nie przekroczyło czterdziestego roku życia.
5. Gospodarstwa o powierzchni powyżej 20 ha częściej korzystały z preferencyjnych kredytów inwestycyjnych przeznaczonych na:

- poprawę jakości produkowanych surowców (zbiorniki schładzające mleko);
- ograniczenie strat podczas przechowywania (silosy zbożowe);
- wydatki związane z procesem dywersyfikacji produkcji w gospodarstwie (usługi transportowe).

Literatura

- Dobija M.** „Rachunkowość zarządcza i controlling”, PWN, Warszawa 1997
- Goraj L., Kulawik J.** 1995, „Analiza finansowa gospodarstw prowadzących rachunkowość rolną”, IERiGŻ, Warszawa
- Lewandowski J. Klepacki B.** „Ocena efektywności wykorzystania kredytów na modernizację i restrukturyzację gospodarstw rodzinnych”, Fundacja „Rozwój SGGW”, Warszawa 1997
- Majewski. M.** „System integrowanej produkcji rolniczej jako droga modernizacji i rozwoju rolnictwa w Polsce”, Raport końcowy w ramach Projektu KBN 5 PO6J 005 09, Warszawa 1997
- Sierpińska M., Jachna T.** „Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych”, PWN, Warszawa 1996
- Tchorzewska E.** „Analiza finansowa działalności przedsiębiorstw”, Materiały pomocnicze do zajęć dydaktycznych z Zarządzania w Agrobiznesie MBA 1997

An Analysis of Preferential Credits Use in Agricultural Holdings Situated in Łobzenica Gmina

Abstract

This paper presents an analysis of preferential credits used in Łobzenica gmina, situated in middle-eastern part of Piłsko voivodship.

Study was based on a survey of 82 farms constituting about 10 per cent of all agricultural holdings registered in gmina under consideration. However, conducted analysis can be treated as representative one neither for all farms in Piłsko voivodship nor in entire country. Nevertheless, obtained results indicate some tendency in applying of preferential credits as well as their destination in the years 1996 and 1997.

Findings based on the analysis allow to state that in value of all credits taken during an analysed period, long-term liabilities destined for increasing farms' acreage and their modernisation constituted 91 per cent. On the contrary, short-term liabilities amounted to 9 per cent. It is worth to point out that 74 per cent of all debtors was represented by young farmers who were up to 40 years old. In the total number of investigated agricultural holdings used preferential investment credits, 75 per cent constituted farms with farmland area that was higher than average farm size in the gmina.